

UCHWAŁA

Dnia 31 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Koziół

Protokolant starszy sekretarz sądowy Renata Szczegół

po rozpoznaniu, z udziałem J.W. – prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku i Marka Kowalczyk – prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie, na posiedzeniu jawnym w dniu 20 października 2023 r. w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, **wniosku Prokuratura Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie z dnia 17 sierpnia 2023 r., sygn. akt [...]**, o podjęcie uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej **X.Y. – prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku** za to, że:

I. w dniu 29 stycznia 1982 r. w Z., jako podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z., będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, z powodu prezentowanych przez S. K. poglądów politycznych, stosował względem wymienionego represje naruszając jego prawo do wyrażania przekonań i opinii, co stanowiło poważne prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonego do określonej grupy politycznej, a w szczególności przekroczył przysługujące mu uprawnienia w ten sposób, że ze względów politycznych, wbrew zgromadzonemu w toku śledztwa zarejestrowanego pod sygnaturą akt [...] materiałowi dowodowemu, zastosował wobec ówczesnego podejrzanego S. K. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, w wyniku oceny w sposób dowolny i dla podejrzanego niekorzystny dowodów zgromadzonych w toku postępowania, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanego zachowania, w szczególności gdy zgromadzony materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że podejrzany swoim zachowaniem wypełnił znamiona zarzuconego mu czynu przyjął, iż wyżej wymieniony, działając publicznie wyszydził Wojskową Radę

Ocalenia Narodowego, podczas gdy zachowanie S. K. stanowiło wyraz jego sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i podejmowanych przez organ pozakonstytucyjny działań prowadzących do pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich deklarowanych przez Konstytucję PRL oraz przepisy prawa międzynarodowego, popełniając tym samym zbrodnię komunistyczną, stanowiącą jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającą na pozbawieniu pokrzywdzonego wolności na okres czasu trwający dłużej niż 14 dni, a to od dnia 29 stycznia 1982 r. do dnia 14 marca 1982 r. i działając w ten sposób na szkodę interesu publicznego oraz interesu prywatnego ówczesnego podejrzanego

tj. o przestępstwo z art. 165 § 2 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny – dalej powoływana jako k.k. z 1969 r., w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (tekst jednolity Dz.U. z 2023 r., poz. 102) – dalej powoływana jako ustawa o IPN,

II. w dniu 26 marca 1982 r. w Z., jako podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z., będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, z powodu prezentowanych przez S. K. poglądów politycznych stosował względem wymienionego represje naruszając jego prawo do wyrażania przekonań i opinii, co stanowiło poważne prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonego do określonej grupy politycznej, a w szczególności przekroczył przysługujące mu uprawnienia w ten sposób, że ze względów politycznych, wbrew zgromadzonemu w toku śledztwa zarejestrowanego pod sygnaturą akt [...] oraz postępowania sądowego prowadzonego przed Wojskowym Sądem Garnizonowym w Z. materiałowi dowodowemu, chcąc aby członkowie składu orzekającego w sprawie o sygnaturze akt [...] przekroczyli swoje uprawnienia, nakłaniał ich do uznania oskarżonego za winnego zarzuconego mu w akcie oskarżenia czynu i wymierzenia rażąco surowej i sprzecznej z zasadami sądowego wymiaru kary dwóch lat pozbawienia wolności - podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że zarzucany oskarżonemu czyn wypełnił znamiona przestępstwa, w wyniku czego, mocą zapadłego orzeczenia we wskazanej wyżej dacie S. K. został uznany za winnego popełnienia czynu z

artykułu 270 § 1 k.k. z 1969 r. i skazany na karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności za działanie stanowiące wyraz jego sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i podejmowanych przez organ pozakonstytucyjny przedsięwzięć prowadzących do pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich deklarowanych przez Konstytucję PRL oraz przepisy prawa międzynarodowego - popełniając tym samym zbrodnię komunistyczną, stanowiącą jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, prowadzącą z przyczyn politycznych do faktycznej eliminacji osądzanego z życia publicznego w okresie od dnia 26 marca 1982 roku do dnia 27 lipca 1983 r. w wyniku odbywania przezeń kary pozbawienia wolności, co stanowiło działanie na szkodę interesu publicznego oraz interesu prywatnego ówczesnego skazanego tj. o przestępstwo z art. 18 § 1 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN.

na podstawie art. 135 § 5 *a contrario* ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze - dalej powoływana jako p.p.

uchwalił:

- 1) odmówić zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej X.Y. – prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku, za czyny wskazane we wniosku Prokuratora Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie z dnia 17 sierpnia 2023 r., sygn. akt [...];
- 2) kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie wnioskiem z dnia 17 sierpnia 2023 r., sygn. akt [...], który wpłynął do Sądu Najwyższego w dniu 21 sierpnia 2023 r., zwrócił się o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej X.Y. – prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku, w stosunku do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstw, gdyż:

1. w dniu 29 stycznia 1982 r. w Z., jako podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z., będąc funkcjonariuszem państw komunistycznego, z powodu prezentowanych przez S. K. poglądów politycznych, stosował względem wymienionego represje naruszając jego prawo do wyrażania przekonań i opinii, co stanowiło poważne prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonego do określonej grupy politycznej, a w szczególności przekroczył przysługujące mu uprawnienia w ten sposób, że ze względów politycznych, wbrew zgromadzonemu w toku śledztwa zarejestrowanego pod sygnaturą akt [...] materiałowi dowodowemu zastosował wobec ówczesnego podejrzanego S. K. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, w wyniku oceny w sposób dowolny i dla podejrzanego niekorzystny dowodów zgromadzonych w toku postępowania, stosując przy tym wykładnię rozszerzającą zakres penalizowanego zachowania, w szczególności gdy zgromadzony materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że podejrzany swoim zachowaniem wypełnił znamiona zarzuconego mu czynu przyjął, iż wyżej wymieniony, działając publicznie wyszydził Wojskową Radę Ocalenia Narodowego, podczas gdy zachowanie S. K. stanowiło wyraz jego sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i podejmowanych przez organ pozakonstytucyjny działań prowadzących do pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich deklarowanych przez Konstytucję PRL oraz przepisy prawa międzynarodowego, popełniając tym samym zbrodnię komunistyczną, stanowiącą jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, polegającą na pozbawieniu pokrzywdzonego wolności na okres czasu trwający dłużej niż 14 dni, a to od dnia 29 stycznia 1982 r. do dnia 14 marca 1982 r. i działając w ten sposób na szkodę interesu publicznego oraz interesu prywatnego ówczesnego podejrzanego
tj. o przestępstwo z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN
2. w dniu 26 marca 1982 r. w Z., jako podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z., będąc funkcjonariuszem państwa komunistycznego, z powodu prezentowanych przez S. K. poglądów politycznych stosował

względem wymienionego represje naruszając jego prawo do wyrażania przekonań i opinii, co stanowiło poważne prześladowanie z powodu przynależności pokrzywdzonego do określonej grupy politycznej, a w szczególności przekroczył przysługujące mu uprawnienia w ten sposób, że ze względów politycznych, wbrew zgromadzonemu w toku śledztwa zarejestrowanego pod sygnaturą akt [...] oraz postępowania sądowego prowadzonego przed Wojskowym Sądem Garnizonowym w Z. materiałowi dowodowemu, chcąc aby członkowie składu orzekającego w sprawie o sygnaturze akt [...] przekroczyli swoje uprawnienia, nakłaniał ich do uznania oskarżonego za winnego zarzuconego mu w akcie oskarżenia czynu i wymierzenia rażąco surowej i sprzecznej z zasadami sądowego wymiaru kary dwóch lat pozbawienia wolności - podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że zarzucany oskarżonemu czyn wypełnił znamiona przestępstwa, w wyniku czego, mocą zapadłego orzeczenia we wskazanej wyżej dacie S. K. został uznany za winnego popełnienia czynu z artykułu 270 § 1 k.k. z 1969 r. i skazany na karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności za działanie stanowiące wyraz jego sprzeciwu wobec bezprawnie wprowadzonego stanu wojennego i podejmowanych przez organ pozakonstytucyjny przedsięwzięć prowadzących do pozbawienia społeczeństwa podstawowych praw i wolności obywatelskich deklarowanych przez Konstytucję PRL oraz przepisy prawa międzynarodowego - popełniając tym samym zbrodnię komunistyczną, stanowiącą jednocześnie zbrodnię przeciwko ludzkości, prowadzącą z przyczyn politycznych do faktycznej eliminacji osądzonego z życia publicznego w okresie od dnia 26 marca 1982 r. do dnia 27 lipca 1983 r. w wyniku odbywania przezeń kary pozbawienia wolności, co stanowiło działanie na szkodę interesu publicznego oraz interesu prywatnego ówczesnego skazanego

tj. o przestępstwo z art. 18 § 1 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN.

W piśmie z dnia 25 września 2023 r., które do Sądu Najwyższego wpłynęło w dniu 27 września 2023 r., X.Y. - prokurator byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku, odniósł się do zarzutów wskazanych we wniosku Prokuratura

Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie z dnia 17 sierpnia 2023 r., sygn. akt [...], o podjęcie uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej. W konkluzji wskazał, że złożenie wniosku o uchylenie immunitetu odbiera jako upokarzające i niesprawiedliwe (k. 43 – 45).

Na posiedzeniu w dniu 20 października 2023 r. Marek Kowalcze - prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie poparł złożony wniosek o zezwolenie na pociągnięcie X.Y. - prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku do odpowiedzialności karnej, natomiast X.Y. wniósł o oddalenie wniosku (k. 52 – 53).

Sąd Najwyższy w toku postępowania w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej ustalił następujące okoliczności stanu faktycznego.

X.Y. urodził się [...] w miejscowości S. położonej na obszarze obecnego województwa I. Po ukończeniu studiów prawniczych, w dniu 1 września 1972 r. rozpoczął aplikację prokuratorską w Prokuraturze Rejonowej w N. Egzamin prokuratorski złożył w dniach od 14 do 18 lutego 1974 r. z wynikiem dobrym. Z dniem 1 marca 1974 r. został mianowany asesorem Prokuratury Powiatowej w Z., a z dniem 1 września 1975 r. powołany na stanowisko podprokuratora Prokuratury Rejonowej w N. **W okresie od dnia 13 grudnia 1981 r. do dnia 27 września 1982 r. X.Y. pełnił służbę wojskową w Wojskowej Prokuraturze Garnizonowej w Z., zajmując stanowisko podprokuratora tejże jednostki.** Od dnia 1 lipca 1987 r. X.Y. powierzono pełnienie obowiązków Prokuratora Rejonowego w N., a z dniem 1 grudnia 1989 r. został mianowany prokuratorem Prokuratury Wojewódzkiej w Z. W latach 1994/1995 X.Y. ukończył studia podyplomowe na Uniwersytecie [...] z zakresu kryminalistyki, pełnił kolejno funkcje: Zastępcy Prokuratora Okręgowego w Z. oraz Prokuratora Okręgowego w Z. (od dnia 15 marca 2000 r.). Z dniem 1 listopada 2001 r. powołany został na stanowisko prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w P., od dnia 1 października 2010 r. pozostaje prokuratorem byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku.

X.Y. w trakcie pełnienia służby prokuratorskiej był wielokrotnie nagradzany i wyróżniany, był również członkiem komisji egzaminacyjnej podczas egzaminów

prokuratorskich (z zakresu kryminalistyki, psychiatrii i medycyny sądowej). Od utworzenia Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury w K. jest jej wykładowcą z zakresu postępowania karnego oraz kryminalistyki, psychiatrii i medycyny sądowej. W opinii specjalnej sporządzonej w trakcie pełnienia przez X.Y. obowiązków podprokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z. wskazano, iż „jest wysoce operatywny i w pełni zaangażowany... właściwie interpretuje wyłaniające się problemy związane ze stosowaniem przepisów okresu stanu wojennego. Prezentuje wzorową postawę polityczną oraz etycznomoralną... został w drodze wyróżnienia mianowany na stopień porucznika rezerwy”.

W dniu 25 stycznia 1982 r. do zakładu malarskiego W. B. położonego w G. przy ulicy [...], przyszedł S. K. W obecności właściciela, z fragmentów bristolu wykonał przedmiot w kształcie czapki. Nakreślił na nim pięcioramienną gwiazdę, pod którą umieścił napis w brzmieniu „ZSSR”, przy czym kształt środkowych liter odzwierciedlał nazwę hitlerowskich sztafet ochronnych SS (Schutzstaffel). Na odwrotnej stronie „czapki” S. K. narysował z kolei kształt hitlerowskiego orła trzymającego w szponach wieniec, w którego wnętrzu widniała kolejna, pięcioramienna gwiazda. Pod rysunkiem tym wymieniony wykonał napis w brzmieniu „WRONa” w kształcie stylizowanych liter gotyckich.

Zabierając opisany wyżej przedmiot S. K. udał się do miejsca zamieszkania, następnie po opuszczeniu lokalu mieszkalnego, przechodząc obok jednego z zaparkowanych samochodów umieścił „czapkę” pomiędzy przednim zderzakiem a maską (pasem przednim) pojazdu. Odpadła ona z kierowanego przez nieustaloną osobę pojazdu, została znaleziona przez żołnierzy Ludowego Wojska Polskiego w rejonie ówczesnych ulic [...] oraz [...] w G. i przekazana funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej – dalej powoływana jako MO. Czynności w sprawie podjęli funkcjonariusze Komendy Miejskiej MO w G., zaś w ich toku zatrzymany został S. K. Dnia 29 stycznia 1982 r. ppor. X.Y. - podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z., wszczął śledztwo w sprawie zarejestrowanej pod sygnaturą akt [...], przeciwko S. K., podejrzanemu o popełnienie przestępstwa z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. Jednocześnie, w oparciu o treść art. 2 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego, odstąpił od prowadzenia wskazanego

postępowania w trybie doraźnym, stwierdzając w uzasadnieniu postanowienia o wszczęcia śledztwa, iż „stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu S. K. nie jest szczególnie wysoki”. We wskazanej wyżej dacie ppor. X.Y. wydał, a następnie ogłosił postanowienie o przedstawieniu S. K. zarzutu popełnienia przezeń przestępstwa zakwalifikowanego z art. 270 §1 k.k. z 1969 r., a polegającego na dokonaniu dnia 25 stycznia 1982 r. w G., publicznego wyszydzenia Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego poprzez umieszczenie „w celu obwożenia ulicami miasta na samochodzie osobowym wykonanej uprzednio przez siebie czapki z brylistu, z namalowanym na niej emblematem orła faszystowskiego trzymającego w obwódce wieńcowej pięcioramienną, czerwoną gwiazdę z gotyckim napisem WRON-a.”

Przesłuchany przez X.Y. w charakterze podejrzanego S. K. nie przyznał się do popełnienia zarzuconego mu czynu. W złożonych wyjaśnieniach potwierdził, iż wykonał na terenie zakładu malarskiego W. B. opisana wyżej „czapkę”, przy czym umieścił ją na przypadkowym pojeździe celem pozbycia się tegoż przedmiotu.

Postanowieniem z dnia 29 stycznia 1982 r. X.Y. - podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z., zastosował wobec S. K. środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania na okres trzech miesięcy. Podstawę zastosowania tymczasowego aresztowania stanowił przepis art. 217 § 1 pkt 4 k.p.k. z 1969 r. (uzasadniając postanowienie prokurator wskazał, iż stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu zarzuconego podejrzanemu jest znaczny). Zauważyć przy tym należy, iż w aktach nadzoru nad postępowaniem przygotowawczym umieszczony został zapis X.Y. uzasadniający zastosowanie tymczasowego aresztowania w brzmieniu „czyn w warunkach stanu wojennego, zawiera w sobie szczególnie duży ładunek społecznego niebezpieczeństwa”.

X.Y. sprawował szczegółowy i wnikliwy nadzór nad biegiem śledztwa (co odzwierciedlają zapisy wymienionego w aktach nadzoru), którego prowadzenie (za wyjątkiem czynności zastrzeżonych przepisami k.p.k.) powierzył Wydziałowi Śledczemu Komendy Wojewódzkiej MO w Z.

Dnia 8 marca 1982 r. S. K. został zaznajomiony z materiałami śledztwa, w tej samej dacie wydane zostało przez prowadzącego śledztwo postanowienie o zamknięciu postępowania.

Następnie, prokurator X.Y. opracował, datowany na dzień 12 marca 1982 r., akt oskarżenia, w którym S. K. zarzucił popełnienie czynu z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. Odnosząc się do przyjętej kwalifikacji prawnej czynu zarzuconego S. K. prokurator podniósł w uzasadnieniu aktu oskarżenia, iż „nie ulega wątpliwości, że mocując na samochodzie bristol z rysunkiem przedstawiającym symbole faszystowskie skojarzone z czerwoną gwiazdą i podpisując je skrótem literowym oznaczającym Wojskową Radę Ocalenia Narodowego zamierzał publicznie wyszydzić ten organ, który z racji swej pozycji i rangi w organizacji życia politycznego w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej od chwili ukonstytuowania się jest niewątpliwie organem naczelnym w państwie”. X.Y. powołał przy tym tezę nr 5 do art. 270 § 1 k.k. z 1969 r., zamieszczoną w Komentarzu do Kodeksu Karnego (strony 622-623), stanowiącym opracowanie zbiorowe (wydane w 1971 r.) - jako uzasadnienie przedstawionego przez siebie poglądu. Nadto, oceniając złożone przez ówczesnego podejrzanego wyjaśnienia, X.Y. zakwestionował zawarte w nich stwierdzenia dotyczące „zamiaru pozbycia się czapki poprzez umieszczenie jej na samochodzie”. Powołując się na przeprowadzone ustalenia stwierdził, iż S. K. miał możliwość zniszczenia i pozbycia się „czapki” zarówno w miejscu jej wykonania, we własnym mieszkaniu jak również decydując się na wyrzucenie przedmiotu do znajdującego się przed miejscem zamieszkania śmietnika.

Dnia 15 marca 1982 r. akt oskarżenia został przesłany do Wojskowego Sądu Garnizonowego w Z., również tego dnia przekazano tymczasowo aresztowanego S. K. do dyspozycji sądu.

Sprawę oskarżonego S. K., zarejestrowaną pod sygnaturą akt [...], rozpoznał na rozprawie w dniu 26 marca 1982 r. Wojskowy Sąd Garnizonowy w Z. w składzie: przewodniczący - podporucznik L. G. i ławnicy - chorąży Z. K. i starszy sierżant J. K. Postępowanie prowadzone było przy udziale prokuratora X.Y. Przesłuchany w charakterze oskarżonego S. K. nie przyznał się do popełnienia zarzucanego mu czynu wyjaśniając w szczególności, iż jakkolwiek faktycznie wykonał opisaną wyżej „czapkę”, jego zamiarem było pozbycie się jej i w tym celu, umieścić przedmiot na zaparkowanym, przypadkowym pojeździe, aby uległa zniszczeniu podczas jazdy.

Po zamknięciu przewodu sądowego, prokurator X.Y. złożył wniosek, w którym domagał się wymierzenia S. K. kary dwóch lat pozbawienia wolności. Wnioski w przedmiocie wymiaru kary opracowane zostały przez prokuratora X.Y. i zatwierdzone przez prokuratora przełożonego.

Akta nadzoru nad śledztwem zawierają własnoręcznie opracowane przez X.Y. tezy przemówienia (wystąpienia) oskarżycielskiego. Jedna z nich odnosi się do podniesienia przed sądem stopnia społecznego niebezpieczeństwa czynu zarzuconego S. K., wskazując na: popełnienie go w okresie obowiązywania stanu wojennego, „wyjątkowo perfidne zestawienie symboli i napisów” oraz „niebezpieczeństwo wynikające ze specyficznego oddziaływania politycznego”. Nadto X.Y. w kolejnej z opracowanych przezeń tez wystąpienia stwierdza: „ustosunkować się do wyjaśnień oskarżonego z podkreśleniem ich sprzeczności z zasadami doświadczenia życiowego kwalifikacja prawna - publiczność, WRON, organ państwowy”.

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Z. wyrokiem z dnia 26 marca 1982 r., sygn. akt [...], uznał S. K. winnym popełnienia przestępstwa z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. i wymierzył mu karę jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności. X.Y. ocenił wyrok jako słuszny, a jego ocenę podzielił prokurator przełożony. S. K. oraz jego obrońca z urzędu nie zaskarżyli zapadłego orzeczenia.

S. K. odbył w całości orzeczoną karę - został zwolniony z Zakładu Karnego w R. dnia 27 lipca 1983 r.

Po rozpoznaniu rewizji nadzwyczajnej, wniesionej przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego na korzyść S. K. od wyroku Wojskowego Sądu Garnizonowego w Z. z dnia 26 marca 1982 r., sygn. akt [...], Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 8 lipca 1994 r., sygn. akt [...], zmienił zaskarżony nią wyrok i uniewinnił S. K. W uzasadnieniu orzeczenia wskazano, że Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego jako organ pozakonstytucyjny nie mieściła się w katalogu dóbr pozostających pod ochroną przepisu art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. Tym samym przyjęto, że zachowanie S. K. nie wyczerpało znamion przestępstwa.

Pokrzywdzony S. K. zmarł dnia [...] 2009 r.

Powyższy stan faktyczny Sąd Najwyższy ustalił na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy o sygn. [...], w szczególności:

- protokołu przesłuchania świadka S. K. z dnia 27 stycznia 1982 r. (k. 31-34 akt [...]);
- wykazu dowodów rzeczowych Nr 2/82 (k. 35, k. 168-171 akt [...]);
- postanowienia o wszczęciu śledztwa z dnia 29 stycznia 1982 r. (k. 45-46, k. 158-159 akt [...]);
- postanowienia o przedstawieniu zarzutów S. K. (k. 47-48, k. 160-161 akt [...]);
- protokołu przesłuchania podejrzanego S. K. z dnia 29 stycznia 1982 r. (k. 49-55 akt [...]);
- postanowienia o tymczasowym aresztowaniu S. K. z dnia 29 stycznia 1982 r. do dnia 27 kwietnia 1982 r. (k. 56-57, k. 162-163 akt [...]);
- nakazu przyjęcia do AŚ w Z. (k. 58, k. 164-165 akt [...]);
- protokołu z wizji lokalnej z dnia 4 lutego 1982 r. (k. 60-67 akt [...]);
- postanowienia o zasięgnięciu opinii dwóch biegłych lekarzy psychiatrów w celu badania S. K. (k. 76-77, k. 182-183 akt [...]);
- wyznaczeniu obrońcy S. K. (k. 79 akt [...]);
- opinii sądowej psychiatryczno – psychologicznej (k. 80-85 akt [...]);
- protokołu zaznajomienia się z aktami przez S. K. (k. 87, k. 192 akt [...]);
- postanowienia o zamknięciu śledztwa z dnia 8 marca 1982 r. (k. 88, k. 193 akt [...]);
- aktu oskarżenia przeciwko S. K. (k. 89-92, k. 196-199 akt [...]);
- protokołu rozprawy głównej z dnia 26 marca 1982 r. (k. 100-113 akt [...]);
- wyroku Wojskowego Sądu Garnirowanego w Z. z dnia 26 marca 1982 r. z uzasadnieniem (k. 114-119, k. 120-124, k. 214-218 akt [...]);
- zarządzenia wykonania kary przez S. K. (k. 125-126 akt [...]);
- oświadczenia S. K. z dnia 13 września 1982 r. (k. 127-128 akt [...]);
- wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie S. K., opinii o skazanym, protokołu z dnia 14 marca 1983 r., postanowienia z dnia 14 marca 1983 r. (130-136, k. 220-221 akt [...]);

- zawiadomienia o zwolnieniu S. K., postanowienia o zastosowaniu amnestii z dnia 29 lipca 1983 r. (k.137, k. 138-139 akt [...]);
- odpisu rewizji Nadzwyczajnej Naczelnego Prokuratora Wojskowego (k. 140-142 akt [...]);
- protokołu rozprawy rewizyjnej z dnia 8 lipca 1994 r. (k. 142-143 akt [...]);
- wyroku Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej z dnia 8 lipca 1994 r. sygn. akt [...], (k. 144-145, k. 146-147, k. 223-224 akt [...]);
- wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w P. z dnia 11 kwietnia 2005 r. z uzasadnieniem (k. 407-415 akt [...]);
- teczki personalnej X.Y. (k.454- 470 akt [...]);
- dokumentów z akt osobowych X.Y. (k. 502-526, k. 533-580 akt [...]);

Mając na uwadze ustalony wyżej stan faktyczny Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przewidziany w 135 § 1 p.p., zakaz pociągania do odpowiedzialności karnej prokuratora bez zgody sądu dyscyplinarnego, składający się na tzw. immunitet formalny (procesowy) prokuratora, nie powoduje wyłączenia odpowiedzialności, czy też karalności za popełniony czyn, a jedynie wprowadza zakaz pociągania osoby posiadającej taki immunitet do odpowiedzialności karnej przed sądem, chyba że oskarżyciel uzyska na to zgodę sądu dyscyplinarnego. Oczywiście immunitet ten nie może być postrzegany jako swoistego rodzaju prawo osobiste przysługujące osobie sprawującej urząd prokuratora, jak też stanowić środka zapewnienia bezkarności jego posiadaczom. W orzecznictwie i doktrynie przyjęto, że ten immunitet formalny przysługuje również prokuratorom w stanie spoczynku.

W myśl art. 135 § 5 p.p. Sąd Najwyższy wydaje uchwałę zezwalającą na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej, **jeżeli zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przez niego przestępstwa.** To oznacza, że materialna podstawa decyzji w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej jest w istocie tożsama z pojęciem użytym w art. 313 § 1 k.p.k. Na gruncie zaś wykładni tego przepisu k.p.k.

wskazuje się, że wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów wymaga istnienia bardziej rozbudowanej faktycznej podstawy, niż ta, która wystarcza do wszczęcia śledztwa lub dochodzenia w rozumieniu art. 303 k.p.k. W orzecznictwie Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego podkreślano się, że sformułowanie „dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa” jest nieostre (niedookreślone), zatem ocena, czy spełniona została opisana nim przesłanka, zawsze zależy od konkretnych okoliczności sprawy (por. np. uchwała Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 18 października 2004 r., sygn. SNO 40/04, OSNSD 2004, Nr 2, poz. 33). Podejrzenie popełnienia przestępstwa musi być jednak w pełni uzasadnione, **nienasuwające żadnych istotnych wątpliwości ani zastrzeżeń, zarówno co do popełnienia czynu jak i zaistnienia wszystkich znamion konkretnego typu przestępstwa** (por. np. uchwały Sądu Najwyższego – Sądu Dyscyplinarnego: z dnia 8 maja 2007 r., sygn. SNO 21/07, OSNSD 2007, poz. 38, z dnia 27 stycznia 2009 r., sygn. SNO 95/08, OSNSD 2009, poz. 24, z dnia 20 lipca 2011 r., sygn. SNO 32/11, OSNSD 2011, poz. 41).

Kluczowym, dla rozstrzygnięcia, czy w opisanych wyżej realiach sprawy przeciwko S. K., można przyjąć, iż zachodzi dostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstw przez X.Y. – prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku, w datach czynów ujętych we wniosku Prokuratura Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie z dnia 17 sierpnia 2023 r., sygn. akt [...], o podjęcie uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej, będącego w 1982 r. podprokuratorem Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z., jest ustalenie **czy wykroczył on intencjonalnie poza granice kontratypu działania w granicach uprawnień i obowiązków służbowych prokuratora**. Nie budzi wątpliwości, że działanie w granicach uprawnień i obowiązków jest ustawową, choć umiejscowioną poza k.k., okolicznością uniemożliwiającą przyjęcie bezprawności czynu, wówczas gdy działaniem takim, podmiot, któremu z mocy ustawy przyznano kompetencje do takiego działania, przekroczył normę sankcjonowaną w prawie karnym, a więc gdy rzeczonym działaniem podmiot ten zrealizował znamiona czynu zabronionego pod groźbą kary. Jak się podkreśla w doktrynie, nadanie działaniu w granicach uprawnień i obowiązków służbowych statusu okoliczności wyłączającej

bezprawność (czyli okoliczności kontratypowej), wynika z konieczności zapewnienia w państwie stanu praworządności, zapewnienia, które niejednokrotnie wymaga ze strony działających w imieniu państwa funkcjonariuszy, naruszającej prawnokarną normę sankcjonowaną ingerencji w życie, zdrowie, wolność czy mienie obywateli. Kompetencję do takiej ingerencji może przyznawać jedynie akt normatywny rangi ustawy (por. Ł. Pohl, Prawo karne. Wykład części ogólnej, Warszawa 2013, s. 258 – 260). W 1982 r. obowiązywała ustawa z dnia 14 kwietnia 1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1967 r., Nr 13, poz. 55, z późn. zm.) Zgodnie z art. 3 ust.1, art. 22, art. 23 i art. 29 tej ustawy do prokuratora należało prowadzenie lub nadzorowanie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych oraz wnoszenie i popieranie oskarżenia przed sądem. W toku postępowania przygotowawczego prokurator mógł stosować, w wypadkach przewidzianych w ustawie, środki zapobiegające uchylaniu się od sądu, w tym tymczasowe aresztowanie (por. art. 210 k.p.k. z 1969 r.). W myśl art. 217 k.p.k. z 1969 r., obowiązującego w 1982 r., tymczasowe aresztowanie można było zastosować jedynie wtedy, gdy zebrane w dotychczasowym postępowaniu dowody dostatecznie uzasadniały popełnienie przestępstwa przez daną osobę oraz zachodziła co najmniej jedna z przesłanek z art. 217 § 1 k.p.k. z 1969 r. i gdy nie zachodził zakaz z art. 217 § 2 k.p.k. z 1969 r. Przepis art. 270 k.k. z 1969 r. w § 1 stanowił, cyt. „Kto publicznie łży, wyszydza lub poniża Naród Polski, Polską Rzeczpospolitą Ludową, jej ustrój lub naczelne organy, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.” W doktrynie PRL – u, dokonując wykładni znamion tego przestępstwa twierdzono, że zamieszczenie w treści przepisu art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. naczelnych organów obok Narodu, PRL – u i jej ustroju, wskazuje, że chodzi o organy najwyżej usytuowane w organizacji życia publicznego w Państwie. Nie chodzi więc tylko o naczelne organy w rozumieniu Konstytucji PRL. Nawet wówczas gdy dany organ nie mieści się w zwykłych ramach hierarchii państwowej, lecz stoi na szczytach hierarchii społecznej może korzystać ze wzmożonej ochrony prawnej, jako organ naczelny, nadający kierunek działalności politycznej w państwie (por. J. Bafia, K. Mioduski, M. Siewierski, Kodeks karny. Komentarz. Tom II, Warszawa 1987, s. 458 – 463). Inaczej zinterpretował znamiona przestępstwa z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu

wyroku z dnia 8 lipca 1994 r., sygn. akt WRN 123/94, który został wydany po przełomie ustrojowym 1989/1990 r. Przyjęta w 1982 r. przez X.Y. – prokuratora byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku, wykładnia znamion przestępstwa z art. 270 § 1 kk z 1969 r., podczas jego czynności służbowych w dniu 29 stycznia 1982 r. (zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec S. K.) i w dniu 26 marca 1982 r. (złożenie wniosku w trakcie postępowania przed Wojskowym Sądem Garnizonowym w Z. o uznanie S. K. winnym zarzucanego mu w akcie oskarżenia czynu zakwalifikowanego jako występki z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. i wymierzenie mu kary 2 lat pozbawienia wolności), mieściła się w granicach jego działania w ramach przewidzianych ustawą (przepisy ustawy z dnia 14 kwietnia 1967 r. o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz przepisy k.p.k.). W realiach dowodowych niniejszej sprawy nie można przyjąć, stosując unormowanie z art. 5 § 2 k.p.k., aby tak postępując działał on umyślnie, w formie zamiaru bezpośredniego, w celu zastosowania tymczasowego aresztowania wobec S. K. w postępowaniu prowadzonym z naruszeniem fundamentalnych, powszechnie uznanych zasad normujących postępowanie karne, czy też dążył do wymierzenia S. K. kary przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Z., za zarzucany mu czyn, z naruszeniem kardynalnych zasad określających podstawy pociągnięcia człowieka do odpowiedzialności karnej. Czyny zarzucane X.Y. – prokuratorowi byłej Prokuratury Apelacyjnej w P. w stanie spoczynku, opisane w pkt I i pkt II wniosku Prokuratura Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Krakowie z dnia 17 sierpnia 2023 r., sygn. akt [...], nie mogą skutkować przyjęciem, iż zachodzi ostatecznie uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN (czyn z pkt I) oraz przestępstwa z art. 18 § 1 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 165 § 2 k.k. z 1969 r. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy o IPN (czyn z pkt II), albowiem działał on w usprawiedliwionym błędzie w zakresie interpretacji znamion występków z art. 270 § 1 k.k. z 1969 r. Według profesora Władysława Woltera błąd to tego rodzaju stosunek poznającego podmiotu, który charakteryzuje się niezgodnością świadomości z rzeczywistością wobec nieodpowiedniego odbicia tej rzeczywistości w jego świadomości, czyli błędność to tyle co niezgodność między rzeczywistością a jej odbiciem w świadomości jakiegoś

aktu poznawczego (por. W. Wolter, Funkcja błędu w prawie karnym, Warszawa 1965, s. 8). Podkreśla się w doktrynie, że błąd jest wszechobecny, tzn. występuje w każdej sferze ludzkiej działalności, człowiek nie jest nieomylny. Zwracał na to uwagę, już w starożytności, Seneka Starszy (urodzony około 55 roku p.n.e. a zmarły w 40 r. n.e.), mówiąc, że „błądzić jest rzeczą ludzką” (por. M. Nawrocki, Błąd jako znamię czynu zabronionego w polskim prawie karnym, Szczecin 2019, s. 9 – 18).

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Najwyższy rozstrzygnął jak w uchwale.

[M. T.]

[ms]